

Llengües de casa, llengües d'escola: la interculturalitat a través de textos identitaris

Gloria Torralba i Anna Marzà

1. Introducció

Segons l'Estadística de las Enseñanzas no universitarias, del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, recollida al portal estadístic de la Generalitat Valenciana (www.ive.es), més d'un 19% de l'alumnat matriculat a les escoles valencianes és d'origen estranger, però fins ara el capital cultural i lingüístic aportat per aquesta part de la població no s'havia contemplat a la legislació educativa com a part important del currículum. La nova Conselleria d'Educació ha apostat per promoure la competència plurilingüe de l'alumnat des dels paràmetres aconsellats pel MCERL, amb la creació d'una Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme i amb l'esborrany de decret per a la gestió de les llengües en l'ensenyament no universitari. Entre els objectius d'aquest decret s'inclou el següent: "Formar els alumnes per a la convivència i per a integrar-se com a ciutadans de ple dret en una societat multilingüe i multicultural, tot ajudant-los a construir-se una identitat pròpia, i que en aquesta construcció tinga un paper important el coneixement i experiència profunds de la llengua i cultura pròpies."

En efecte, diverses investigacions demostren que la incorporació de les llengües familiars a l'aula repercuteix en una millora de la integració de l'alumnat d'origen immigrant i en un augment de la valoració de les pròpies identitats (Cummins, 2001; Cummins i Stille, 2013). Però els beneficis no són únicament identitaris. Als EUA, Thomas i Collier (2002) observen que el major predictor en el nivell de llengua anglesa de l'alumnat al·lòglot és el grau d'escolarització formal en la llengua pròpia. De forma similar, al nostre context, Oller i Vila (2011) indiquen que l'alumnat estranger en entorns catalanitzats i que usa la llengua pròpia en el context familiar amb finalitats acadèmiques, és a dir, per a llegir i no només per a conversa, obté bons resultats en català i castellà escrits, mentre que aquells que tan sols l'utilitzen per a regular els intercanvis familiars, però no en fan un ús acadèmic, obtenen pitjors resultats en aquestes àrees.

No obstant l'esmentat entorn educatiu i legislatiu cada vegada més favorable al plurilingüisme, actualment és escassa la recerca relacionada amb les situacions plurilingües que es donen a les escoles valencianes i com s'hi contemplen les llengües familiars. Per l'experiència en assessorament i col·laboració amb escoles del grup d'investigadores, les pràctiques interculturals que impregnen els centres educatius valencians es podrien incloure dins del folklorisme que esmenten Vila (2002) i Noguerol (2006), ja que les possibilitats didàctiques i de reforç identitari de les llengües familiars no s'exploten suficientment, probablement per desconeixement de les eines per fer-ho.

Partint d'aquestes premisses, el projecte *Llengües de casa, llengües d'escola* ha format un equip col·laboratiu entre investigadores universitàries i mestres d'escola per a elaborar un projecte didàctic al voltant de la identitat cultural i lingüística com a marc que provoques interaccions d'aula que impliquen totes les llengües familiars (García i Sylvan, 2011). L'experiència d'incorporació de les llengües familiars s'ha organitzat al voltant dels anomenats "textos identitaris" bilingües, definits com productes creatius de l'alumnat en un context pedagògic orquestrat pel docent, en els quals els autors aboquen les seues identitats de forma escrita, parlada, visual, musical o dramàtica, en aquest cas, en la llengua o les llengües de casa i la llengua d'escolarització (Cummins i Early, 2011; Cummins et al, 2005). Com afirma Vila (2002) la idea que subjau en aquest tipus de textos és "convertir la escuela y sus actividades en un contexto significativo y con sentido a partir de aquello que les es propio a los escolares -y, de todo ello, una de las cosas más importantes es su lengua familiar- independientemente de la lengua que utiliza la escuela para transmitir los contenidos."

Els objectius d'aquesta experiència són diversos. D'una banda, dotar el professorat d'eines per incorporar les llengües familiars a la pràctica docent i, idealment, a través dels mestres i les mestres col·laboradors, arribar a la seua comunitat educativa. Com en tota recerca a l'aula, es pretén també posar en valor les pràctiques que aporten les mestres a través de l'anàlisi i la reflexió. D'altra banda, es busca implicar l'estudiantat (i la seua família més pròxima) en un procés lingüístic (l'elaboració de textos) que inclou diverses llengües del seu repertori. Finalment, s'observen les creences i representacions dels agents implicats en el procés (mestres, alumnes i famílies) al voltant de la identitat i la diversitat lingüística i cultural, i sobre com aquests paràmetres repercuteixen en aspectes personals i acadèmics dels xiquets i les xiquetes. Amb qüestionaris i entrevistes s'intentarà comprovar si l'experiència educativa ha tingut impacte en alguna d'aquestes creences o representacions. Un dels objectius complementaris del projecte és comprovar si l'entorn creat d'acceptació i valoració mútua pot promoure la consideració del valencià com a llengua d'acollida i, per tant, millorar la predisposició de les famílies i els xiquets a aprendre'l (Siqués, Perera i Vila, 2012).

2. Mètode

En la nostra investigació, l'estudi de les actituds i representacions, tant d'alumnat com de professorat i famílies, al voltant de la diversitat cultural i lingüística en tres aules diferents, requereix una base empírica i experimental i s'analitzarà a través de qüestionaris, observacions d'aula i entrevistes tant a mestres com a un grup menor de famílies seleccionades (Cambra i Palou, 2007; Esteban i Vila, 2013).

Així, la metodologia que seguim es podria definir com a mixta, perquè en ella es combinen dades quantitatives i qualitatives. Les primeres s'obtenen a partir de preguntes dels qüestionaris que fan referència a aspectes que es poden quantificar; tot i que l'enfocament principal de l'estudi és qualitatiu i està basat en les observacions.

Robson (2003) recomana investigacions eclèctiques, en les quals es combinen diferents mètodes així com aspectes fixes i flexibles, ja que això reforça la validesa científica dels resultats. Els aspectes fixes provenen de les dades quantitatives i estan clarament especificats per part de l'investigador. En el nostre cas, la fase fixa inclouria els qüestionaris i les preguntes relacionades amb els hàbits i l'opinió que es té respecte a l'ús de les llengües familiars. En la fase flexible es recull la informació qualitativa que, com el seu nom indica, permet que l'experiment s'adapte a possibles canvis que es puguin produir durant la investigació i que, en el nostre cas, provindria de les observacions dutes a terme durant la realització de la tasca i de les entrevistes mantingudes amb l'alumnat, el professorat i algunes famílies, així com dels treballs realitzats pels primers.

2.1. Població

La investigació es du a terme en tres escoles de la província de Castelló amb una elevada concentració de població immigrada, però que no es poden considerar guetitzades (Vila, 2002). Aquests centres compten amb programes plurilingües d'ensenyament en valencià (infantil) i d'immersió lingüística (primària); i, sobretot, mostren una especial sensibilitat vers l'educació en valors i la integració multicultural. Aquesta sensibilitat és condició indispensable per tal d'implementar programes que desenvolupen la integració i l'autoestima, la visibilització de les llengües i les identitats familiars de l'alumnat de famílies immigrants, i que contribuïsquen a l'establiment de plans i estratègies que milloren també la perspectiva intercultural de les famílies i els xiquets d'origen espanyol.

Escola 1: CEIP situat a la ciutat de Castelló de la Plana. 19 xiquets i xiquetes de nivell de segon d'educació infantil. En aquest grup conviuen quatre llengües diferents: català (4), espanyol (7), àrab (7) i romanés (1).

Escola 2: CEIP situat a la ciutat de Castelló de la Plana. 25 xiquets i xiquetes de nivell de 2n d'educació primària. En aquest grup conviuen sis llengües diferents: català (3), espanyol (5), àrab (4), romanés (7), xinés (2) i anglés (4), dels quals 2 també parlen edo.

Escola 3: CEIP situat a la ciutat de Vila-Real. 40 xiquets i xiquetes de nivell de 6é d'educació primària, repartits en dues classes. En aquest grup conviuen cinc llengües diferents: català (6), àrab (7), romanés (4) i espanyol (23), dels quals 2 tenen un progenitor portuguès.

Els quatre docents participants tenen una mitjana de 26 anys d'experiència professional, més de la meitat dels quals amb alumnat al·lòlot. La meitat d'ells assenyalen que ha rebut formació per treballar amb aquesta població, tot i que especifiquen que es tractava de cursos que no contemplaven el tractament de llengües familiars.

Els participants representen un mostreig per conveniència, un mètode no probabilístic de seleccionar subjectes que estan accessibles o disponibles per mitjà de mètodes no

aleatoris. En aquests casos és l'investigador qui, de manera subjectiva, determina la "representativitat" de la mostra, la qual no es pot quantificar, però sí que proporciona informació útil per a respondre a les hipòtesis establertes. Els principals avantatges d'aquest tipus de mostreig és la facilitat d'administració i les altes probabilitats de comptar amb un elevat nivell de participació. En el cas dels infants i els docents, en tractar-se de nivells educatius obligatoris, ha sigut així. No en el dels pares ja que no s'ha pogut assegurar que tots emplenen i tornen els qüestionaris. D'altra banda, la poca representativitat implica que els resultats depenen únicament de les característiques de la mostra (McMillan i Schumacher, 2001). Tots els subjectes han participat en el projecte didàctic proposat per les investigadores al voltant de la diversitat cultural i lingüística, el qual ha estat adaptat per cadascun dels docents segons les característiques i les necessitats del seu alumnat.

2.2. Instruments

Per tal de recollir les dades que ens serviran per a realitzar l'anàlisi qualitativa i quantitativa de l'estudi central hem utilitzat diversos instruments: qüestionaris inicials i finals, gravacions, notes de camp, entrevistes i productes finals de l'alumnat.

2.2.1 Qüestionaris inicials i finals

S'ha preparat un qüestionari que es passarà a l'inici i al final del projecte a cadascun dels grups destinataris de la investigació: docents, infants i famílies.

Els qüestionaris dirigits als mestres (v. Annex 1) incloïen tres àmbits de treball: la diversitat cultural i lingüística, els efectes d'aquesta diversitat en l'aprenentatge de llengües i la pràctica multilingüe a l'aula. A més, la primera part de l'enquesta estava formada per preguntes de tipus factual referents a l'experiència dels docents i la seua formació específica per tal de treballar amb alumnat al·lòglot. Cal dir també que aquesta enquesta, que es va facilitar en línia, es va sotmetre a un procés de pilotatge per part d'altres mestres que no formaven part del projecte, després del qual es van perfilar algunes qüestions.

Les preguntes dels qüestionaris destinats a pares (Annex 2) i infants (Annex 3) eren majoritàriament de caire comportamental, relacionades amb hàbits i ús de les llengües del seu repertori, i actitudinal, a través de les quals volíem conèixer l'opinió dels enquestats respecte al paper de les diferents llengües i cultures com a eina d'aprenentatge, així com la seua predisposició a participar en diferents activitats d'aula.

En el cas de l'alumnat, les respostes s'estan recollint de diferents maneres, depenent del nivell en què es troben. Als xiquets i xiquetes de sisè se'ls van facilitar les preguntes en format paper per emplenar-les a l'aula i resoldre així possibles dubtes amb els mestres, però les mestres de segon de primària i d'infantil van haver d'adaptar el mètode de recollida de dades. En el primer cas, ha sigut la mestra qui ha anat formulant les preguntes a cadascun dels xiquets, com si es tractara d'una entrevista individual. Açò ha permés que ella mateixa incloguera explicacions a les preguntes, especialment aquelles

que es reduïen a respostes Sí/No. Pel que fa a infantil, la mestra està començant a recollir respostes.

S'han fet arribar els qüestionaris als pares en format paper, a través dels seus fills. Conscients que l'absència d'un contacte directe podia provocar una falta de resposta per part dels progenitors i, sabedores que molts d'aquests podien no conèixer el castellà ni el valencià, vam voler redactar les preguntes en cadascuna de les llengües familiars, en un intent d'acostar la investigació a les famílies i de fer-les més participants.

2.2.2. Gravacions i notes de camp

Actualment s'estan realitzant gravacions tant d'àudio com de vídeo en cadascuna de les sessions, fet que ha implicat que demanàrem un permís especial a les famílies. A més d'això, ja que anàvem a estar presents a l'aula durant molts dies, vam voler reunir-nos amb els pares per tal d'explicar en què consistia el projecte, quins eren els nostres objectius i, sobretot, què anàvem a demanar als xiquets i a ells mateixos. Després d'explicar que les imatges només s'utilitzarien amb finalitats acadèmiques, els pares no van posar objeccions, excepte en un cas aïllat, que ens obliga a col·locar la càmera estratègicament de manera que no es grave el rostre de l'alumne en qüestió.

Pel que fa a la presa de notes, durant les sessions, sempre hi ha dos membres del grup investigador presents a l'aula per tal de poder contrastar i completar la informació recollida. Anotem qualsevol manifestació que considerem rellevant, incloent-hi reflexions lingüístiques, i, seguint els objectius de l'estudi, ens fixem especialment en manifestacions dels infants respecte a l'alteritat i la seua consciència envers la diversitat lingüística, les mostres d'interés (o desinterés) per les diferents llengües familiars existents a l'aula, així com les actituds cap al valencià. Ens interessa també observar la valoració que fan respecte a la seua llengua materna, si la utilitzen com a recurs cognitiu, i, especialment en el cas de l'alumnat al·lòglot, quines són les seues manifestacions en relació amb la pròpia identitat. Pel que fa a l'alumnat nascut a Espanya, ens fixem en l'acceptació que mostra vers el multilingüisme en l'aula com un fenomen natural. A tots aquests aspectes relacionats fonamentalment amb l'alumnat, s'hi sumarien també les estratègies didàctiques dels docents per tal d'aconseguir el foment de la interculturalitat a l'aula.

2.2.3. Entrevistes

En el moment de redactar aquest text encara no s'ha realitzat cap entrevista. Aquestes es duran a terme amb els docents i algunes famílies escollides en el tram final del projecte.

2.2.4. Productes finals de l'alumnat

En el moment de realitzar aquest treball els xiquets encara no han acabat el producte final, el qual consistirà en un llibre bilingüe o multilingüe, individual en 6é de primària i col·lectiu en els nivells inferiors, que pot quedar-se a la biblioteca de l'aula per tal que

no només les famílies, sinó tot el personal de l'escola el puga llegir. Tot seguit expliquem en què consistirà i com s'està duent a terme.

El projecte buscava que els xiquets i xiquetes crearen “textos identitaris” bilingües, creacions en les quals reflectiren les seues identitats de diferents maneres (escrita, parlada, visual,...) en la seua llengua materna i en valencià, la llengua d'escolarització.

En el cas de l'aula d'educació infantil, el projecte està basat en la metodologia de la “maleta viatgera”: els xiquets escullen un tema que els interesse i a casa el treballen amb l'ajuda dels pares. La tasca realitzada a casa consisteix a escriure i dibuixar sobre la temàtica elegida. Ja que el nivell d'expressió escrita de l'alumnat d'aquesta edat encara no és massa elevat, són els pares els qui redacten en la llengua familiar el text, mentre que els infants dibuixen i, en alguns casos, afegeixen algunes anotacions. La segona part de la tasca es desenvolupa a l'aula on, el xiquet, acompanyat d'un familiar, presenta el text als companys. En aquesta presentació es combina la llengua familiar amb l'escolar, ja que l'adult llegeix el text en la llengua parlada a casa i l'infant, amb l'ajuda del progenitor, l'explica en valencià o castellà. D'aquesta manera, famílies i mestra col·laboren perquè la llengua familiar, juntament amb el valencià, siguen eines d'alfabetització. Aquesta dinàmica es duu a terme un dia a la setmana.

En segon de primària, la mestra dóna a cadascun dels xiquets i xiquetes un full decorat on han d'enganxar alguna fotografia relacionada amb un tema vinculat a la seua identitat i la de les seues famílies, com per exemple, un objecte, un viatge, una excursió, una reunió familiar, etc. A més, la fotografia ha d'anar acompanyada per un breu text relacionat amb la imatge que els pares han d'ajudar a escriure en la seua llengua materna. Quan els xiquets lliuren el full a la mestra, aquesta escaneja la foto, que servirà de suport visual, i els ajuda a preparar una xicoteta presentació en què explicaran als companys, primer en la seua llengua materna i després en valencià, l'esdeveniment en qüestió. En la segona fase els alumnes escriuran en valencià allò que han explicat. El producte final del projecte serà un llibre col·lectiu que recollirà totes les creacions dels infants en ambdues llengües. Aquesta dinàmica es duu a terme una vegada a la setmana, en una sessió de dues hores seguides.

A la classe de sisè de primària, el fet de treballar amb un nivell superior ha facilitat que el projecte s'enfoque més al desenvolupament de l'expressió escrita. En aquest cas s'hi estan dedicant dues sessions a la setmana, una en la classe de llengua i una altra en l'aula TIC. Així, durant el primer trimestre, l'alumnat ha d'elaborar quatre textos diferents. La temàtica de dos dels textos és comuna per a tots: les meues llengües i el meu poble o el meu país; les dues restants s'escullen de manera individual entre un llistat de temes proposats (Qui sóc jo?, La meua família, el meu record d'infant, El meu tresor familiar, etc.). Durant les diferents sessions es combinen les assemblees d'aula amb l'elaboració de textos tant escrits a mà com en format electrònic. L'objectiu final és elaborar un llibre personal que continga textos on l'alumnat parle d'ell mateix i del seu entorn tot utilitzant la seua llengua familiar i el valencià.

Com s'ha vist, en les diverses propostes de cada escola el fet d'utilitzar la llengua familiar implica la col·laboració de membres de la família donat que la majoria de xiquets al·lòglots tenen poc o gens desenvolupada la competència escrita en aquesta

llengua. Amb aquesta proposta s'intenta, d'una banda, contribuir a l'ús acadèmic de la llengua familiar, ja que en els tres casos participen en activitats d'escriptura en aquesta llengua i, de l'altra, dur a terme activitats d'expressió (oral o escrita) en valencià. Alhora, es busca complir dos dels objectius específics del projecte: millorar l'actitud de les famílies i els infants immigrants envers la llengua familiar i també envers la d'escolarització. El fet d'incorporar les famílies a les tasques de la classe és una manera que, a nivell institucional, l'escola reconega les llengües familiars i les diferents identitats.

2.3. Calendari

Aquest projecte s'emmarca dins de les ajudes d'investigació i formació "OPI-UJI: Migració i interculturalitat", convocades per l'Observatori Permanent de la Immigració de la Universitat Jaume I, que busquen "servir d'espai universitari interdisciplinari dedicat a la investigació i formació en l'àmbit de les migracions, les relacions interètniques i el desenvolupament social obert a totes i cada una de les àrees de coneixement de la Universitat Jaume I". El projecte s'ha d'executar en el termini que va des del dia de la resolució (25 de febrer de 2016) fins el 3 de desembre de 2016. Com que, abans d'implementar-la a les aules, la nostra proposta requeria una llarga preparació que incloïa, a banda de la recerca bibliogràfica adient, establir contactes amb escoles interessades i elaborar un projecte didàctic juntament amb els mestres i les mestres corresponents, vam haver d'adaptar l'esmentada implementació al primer trimestre del curs escolar 2016-17.

En el cronograma següent es poden visualitzar les principals activitats programades, així com els mesos en què s'han dut o es duran a terme.

Activitats	juny	set	oct	nov	des	gener
Taller de formació sobre multilingüisme i aprofitament de llengües familiars a l'aula per als mestres de les escoles participants		X				
Sessions d'elaboració del projecte didàctic i els qüestionaris	X					
Distribució i recollida dels qüestionaris inicials			X			
Sessions d'aula per a dur a terme el projecte i observacions d'aula			X	X	X	
Distribució i recollida dels qüestionaris finals					X	
Entrevistes a mestres i famílies seleccionades					X	X

3. Resultats preliminars

3.1. Enquestes inicials a famílies i infants de l'Escola 2 (2n) i l'Escola 3 (6é).

Com hem dit anteriorment, les preguntes dels qüestionaris destinats a pares i infants són majoritàriament de caire comportamental i actitudinal. Tot seguit passem a analitzar els resultats dels diferents ítems que es desprenen de les enquestes.

Famílies

Context lingüístic: llengua d'origen dels pares i llengües parlades a casa

Les primeres dades que es recullen a partir dels qüestionaris contestats pels pares fan referència a la llengua d'origen d'aquests i a les llengües que es parlen a les llars, xifres que no són totalment equivalents, tal i com es pot comprovar en la següent taula:

	Llengües origen	Llengües parlades
valencià	14%	33,3%
castellà	42%	77,8%
àrab	16%	11,1%
romanés	16%	18,5%
xinés	3%	3%
anglès*	6%	7,4%
portugués	3%	0%

*Cal una entrevista amb els pares d'origen nigerià per tal de conèixer els detalls del repertori lingüístic familiar, que inclou edo i anglés.

Si ens fixem en els números totals, es pot afirmar que el castellà és la llengua predominant (28), mentre que el valencià (9) es troba al mateix nivell que l'àrab (10) i el romanès (11).

Així mateix, el castellà continua sent la llengua majoritària si preguntem per les llengües parlades a casa i, a més, el percentatge augmenta de manera evident, ja que en aquesta qüestió es demanava que marcaren totes les llengües que s'utilitzaven a la llar.

Respecte a l'ús de més d'una llengua en el context familiar, entre les comunitats al·lòglotes, els únics que també utilitzen valencià (sempre juntament amb el castellà) són els membres de la comunitat romanesa. Aquesta és també l'única comunitat que sempre combina la llengua pròpia familiar amb una altra (castellà o castellà+valencià). En la comunitat àrab, amb les poques dades que tenim, és molt similar la quantitat de

famílies que usen únicament l'àrab amb la quantitat de famílies que combinen aquesta llengua amb el castellà. Passa el mateix amb les famílies anglòfones. En canvi, els dos alumnes xinesos utilitzen sempre i exclusivament el xinès a casa.

Canvi de llengua davant de persones que no parlen la seua

Una de les actituds que observem de manera habitual en el nostre context social és que molts pares deixen de parlar en la llengua familiar als seus fills quan es troben en presència de persones que no la parlen. Açò es dona no només quan aquestes terceres persones formen part de la conversa, i per tant cal el canvi lingüístic per fer possible la comunicació, sinó també quan les famílies d'origen immigrant es troben en llocs públics on els poden escoltar.

Per a aquesta qüestió ens fixem únicament en els 27 pares i mares que són d'origen estranger i parlen una llengua diferent al valencià o el castellà.

S'observa una tendència a canviar de llengua (16) i són només 4 romanesos els qui asseguren que no canvien mai o quasi mai de llengua. Curiosament són aquestes mateixes 4 famílies les que afirmen parlar a casa castellà i/o valencià i és per això que ens plantegem la possibilitat que en realitat no hagen considerat el fet de parlar les llengües contextuais com un canvi de llengua.

Coneixement de cultura familiar i pràctica de la llengua familiar a l'escola

L'última pregunta del bloc de qüestions comportamentals fa referència a l'esforç que fan les famílies perquè els infants coneguen la cultura familiar i els resultats han sigut afirmatius en quasi un 100%.

Aquesta xifra descendeix un poc quan es pregunta sobre la possibilitat que es practique la llengua familiar a l'escola, ja que és un 74% el que es mostra d'acord o molt d'acord, mentre que un 13,6% ha escollit l'opció "indiferent" i 6 famílies s'hi mostren en desacord o molt en desacord.

Importància de l'aprenentatge del valencià

El 91% considera important que els seus fills i filles aprenguen valencià. Cal afegir també que només una família castellanoparlant mostra molt en desacord amb aquesta proposta.

Manteniment de la llengua familiar i adaptació a la societat

En l'enquesta comptem amb dues qüestions actitudinals més referents a la relació dels infants amb la societat en què viuen. Així, un 60% dels progenitors no creu que mantindre la llengua familiar pugui dificultar que s'hi adapten, mentre que un 34%, sí.

En canvi, quan l'enunciat de la pregunta fa referència als beneficis acadèmics de mantindre la llengua familiar, sí que es mostren un poc més convençuts, especialment

pel que fa als beneficis en general, no tant els lingüístics: 20 de 29 pares immigrants de parla diferent al castellà estan d'acord o molt d'acord que saber la llengua materna pot ajudar el seu fill a l'escola, mentre que només 2 estan molt en desacord. D'altra banda, quasi la meitat (16), estan en desacord o molt en desacord que la llengua materna pot interferir en l'aprenentatge del valencià i/o del castellà, 8 estan d'acord o molt d'acord i 2 es mostren indiferents.

Relació llengua familiar amb identitat i vincles familiars

L'opinió dels pares respecte al paper que hi pot jugar la llengua familiar en aspectes com la identitat i les relacions familiars és bastant unànime: el 88% creu que és clau per enfortir vincles familiars i el 90%, per enfortir la identitat (79% en els dos casos si recollim únicament les respostes de les famílies al·lòglotes).

Xiquets i valor de la llengua i la cultura familiars

El percentatge de respostes positives és del 73,52% quan se'ls pregunta a tots els pares si creuen que els xiquets valoren la llengua i la cultura familiar. En canvi puja al 80,7% si ens fixem només en la població immigrant i al 89% quan es tracta dels valencianoparlants.

Els darrers ítems de l'enquesta estan enfocats a la relació dels pares amb l'escola; en concret, s'han inclòs qüestions de caire comportamental referents al tracte amb el docent i altres d'actitudinals per tal de conèixer la seua disponibilitat davant algunes activitats.

Relació amb el mestre

En el primer cas preguntem si solen parlar amb el mestre o la mestra i si aquest/a els anima a participar a l'aula utilitzant la llengua familiar.

Dotze dels 24 pares immigrants que responen a aquestes qüestions asseguren que parlen amb el mestre, mentre que 14 contesten afirmativament respecte al paper encoratjador d'aquest.

Activitats relacionades amb les llengües familiars i participació

Per últim, els percentatges referents a les activitats a l'aula relacionades amb les llengües familiar no varien massa si ens fixem en el total de la població enquestada o només en la d'origen immigrant.

Al voltant d'un 80% de tots els pares enquestats li sembla bé que hi haja activitats i estaria disposat a participar-hi. Aquesta xifra descendeix lleugerament quan es contemplen únicament les respostes dels pares immigrants: a un 77% els agradaria que

es feren més activitats a l'aula relacionades con les llengües familiars i un 73% acceptaria formar-hi part.

Infants

El qüestionari dedicat als xiquets era el més breu de tots i es dividia en tres àmbits. El primer recollia qüestions referents a l'ús de les diferents llengües a la llar; el segon estava enfocat en eixe mateix ús a l'escola i el tercer se centrava en les preferències dels enquestats.

Pel que fa al primer àmbit, a continuació destaquem els resultats que ens han resultat més rellevants.

Situació del valencià a casa

Les dades indiquen que només 9 alumnes, d'un total de 65 enquestats, parlen sempre valencià a casa. Aquesta xifra puja a 26 si hi sumem els que ho fan "De vegades". I d'aquests, 7 el parlen amb amics, iaïos o germans, però no amb els pares.

Si filtrem els resultats per tal d'establir tendències que relacionen alumnat amb progenitors al·lòglots i ús del valencià a casa, trobem que 7 d'aquests xiquets, d'un total de 28, parlen "de vegades" valencià a casa i ho fan gairebé únicament amb germans i cosins. Açò demostra que l'ús d'aquesta llengua entre aquesta població respon a una qüestió generacional: les noves generacions han estat escolaritzades en valencià i, en alguns casos, comencen a fer-ne ús entre elles.

Situació del castellà a casa entre els xiquets al·lòglots

Onze de 28 xiquets amb progenitors al·lòglots diuen que parlen sempre castellà a casa, però si creuem dades amb la pregunta de si parlen la llengua familiar a la llar, d'eixos 11, només 2 no utilitzen mai la llengua familiar.

Entre els que afirmen que fan ús de la llengua familiar a casa no s'observen tendències generacionals ja que la majoria la utilitzen amb diversos membres de la família i només n'hi ha dos que la reserven per a familiars no directes, és a dir, iaïos i oncles.

Nou de 28 parlen castellà de vegades a casa, però només 8 contesten a la pregunta de amb qui ho fan: tampoc ací hi ha una tendència clara ja que 3 ho fan únicament amb els pares, 2 amb els germans, 2 amb pares i germans i 1 diu que ho fa amb amics.

Només dos xiquets d'origen àrab asseguren no parlar mai castellà a casa.

Situació de la llengua familiar (diferent del valencià i el castellà) a casa

De 28 xiquets al·lòglots, 18 sempre parlen la llengua familiar a casa, generalment amb tots els membres de la família. Aquesta xifra augmenta fins a 25 si hi sumem els que l'utilitzen de vegades.

Tot seguit presentem els resultats relacionats amb la situació a l'escola de les llengües que es treballen en aquest estudi.

Situació del valencià a l'escola

De 65 enquestats, 25 parlen sempre valencià amb algun membre de la comunitat educativa i 60 ho fan sempre o de vegades. A la pregunta de amb quins membres el parlen, 36 afirmen que ho fan només amb la mestra; 47 amb la mestra i els companys i 7 amb amics o companys, però no amb la mestra. És clara, doncs, la tendència a l'ús d'aquesta llengua principalment amb la mestra.

Cal apuntar que només dos infants consideren que mai parlen valencià, però d'eixos, una, a la pregunta referent a les persones amb qui es comunica en aquesta llengua, comenta que sí que ho fa amb una amiga.

Situació del castellà a l'escola

En preguntar pel castellà, les xifres són molt més elevades ja que 43 afirmen parlar sempre castellà amb algun membre de la comunitat educativa. D'aquests, 36 ho fan amb companys o familiars (no amb la mestra) i només 6 inclouen la mestra. Dels 16 que indiquen que en fan ús de vegades, només tres inclouen la mestra.

Si analitzem els resultats per grups lingüístics, trobem que tots els valencianoparlants utilitzen el castellà de vegades o sempre amb els companys (no amb la mestra). D'altra banda, dels 28 xiquets al·lòglots, tots parlen castellà sempre o, en menor nombre, de vegades amb els companys i només 4 inclouen la mestra.

Situació de la llengua familiar (diferent del valencià i el castellà) a l'escola

La meitat dels xiquets al·lòglots afirmen no utilitzar mai la seua llengua familiar a l'escola, mentre que 10 diuen que la utilitzen de vegades, amb companys concrets o amb familiars.

Preferències i coneixements relacionats amb la diversitat lingüística

En analitzar els resultats pel que fa a predileccions dels infants a l'hora de parlar una llengua, trobem que aquests són similars a aquells que tenen a veure amb l'ús real. La llengua familiar és, en general, la preferida per als intercanvis amb els membres de la família. Tot i així, en els xiquets al·lòglots s'observa una tendència a la baixa en els intercanvis intrageneracionals. Així, sols 6 diuen que prefereixen parlar castellà amb son pare i 5 amb la mare, però 10 s'estimen més usar el castellà amb els germans i també 10 amb els cosins. En concordança amb aquests resultats, només 3 prefereixen l'ús del castellà amb els oncles i cap amb els avis. Per últim, cal afegir que el valencià no està present en cap de les respostes.

Coneixement de la diversitat lingüística de l'aula

Si ens fixem en les xifres totals, 11 dels 25 xiquets de l'Escola 2 (2n de primària) són capaços d'enumerar sis de les llengües que parlen els seus companys (un 44%). Tanmateix, cap d'ells esmenta l'edo. A l'Escola 3 (6è de primària), 22 dels 42 enumeren les 4 llengües majoritàries de la classe (un 52%), però sols 6 d'ells esmenten el portuguès, present en dues de les llars de l'aula tot i que de forma molt residual.

La part final de l'enquesta recollia les preferències dels subjectes respecte a un seguit d'ítems:

- Parlar la llengua familiar davant dels companys i mestres
- Que s'utilitze la llengua familiar a classe
- Conèixer paraules i expressions en les llengües dels companys
- Conèixer la cultura i les tradicions dels companys
- Que vaja algun familiar a classe per realitzar activitats en la llengua materna
- Compartir la cultura amb els companys i mestres
- Parlar en valencià
- Parlar en castellà

En l'anàlisi de les dades, hem observat que hi ha diferències remarcables per grups d'edat. Per això, presentem ací els resultats dividits en dos grups: el de 2n (Figura 1) i el de 6è (Figura 2):

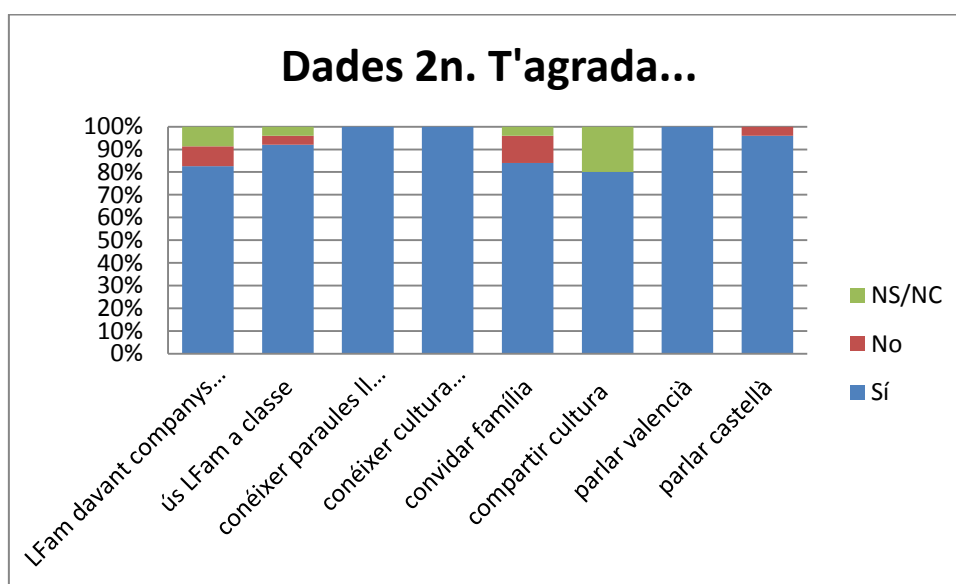

Figura 1.

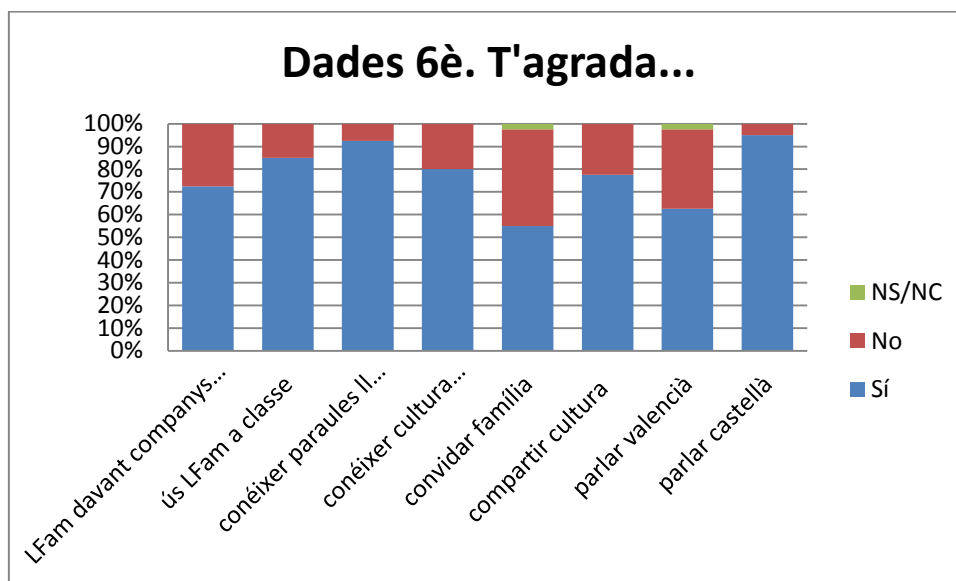

Figura 2.

La diferència més destacable és que en el grup de 2n totes les respostes afirmatives superen el 80% i fins i tot arriben al 100% en les qüestions referents a conèixer tradicions i paraules de les llengües dels companys o parlar valencià. En canvi, en el grup de 6è trobem major resistència en tots els ítems, tot i que la majoria de respostes continua sent positiva en més d'un 70%. Ara bé, hi ha dos aspectes on s'eleva les respostes negatives; concretament, en la possibilitat de convidar la família a l'aula (42,5%) i el grat per parlar valencià (35%).

Si filtrem aquestes últimes dades per grups lingüístics (al·lòglots, valencianoparlants i castellanoparlants), observem que entre els castellanoparlants de sisè, un 39% afirma que no li agrada parlar valencià, mentre que només un 8% dels valencianoparlants es mostra desfavorable a l'ús del castellà. En el cas dels al·lòglots de 6è, el 50% afirma que no li agrada parlar valencià.

Uns altres dels ítems destacables dins del grup dels al·lòglots pel seu important percentatge de respostes negatives són els referents a la presència de la família a l'aula (al voltant del 30%) i a l'ús de la llengua familiar davant de professorat i companys (vora el 40%). De nou, si desglossem els resultats per nivells, s'observa que els percentatges són molt més elevats en 6è (45 i 63%, respectivament) que en 2n (17% en els dos ítems).

3.2. Observacions d'algunes sessions

En aquest punt de la recerca, s'han pogut dur a terme 8 sessions d'observacions. Els comentaris i les dades que presentem en aquest apartat s'han extret de les notes de camp recollides per les investigadores (2 per cada observació, com ja s'ha esmentat), però encara no s'ha pogut fer un buidatge exhaustiu dels enregistraments en àudio i vídeo. Per tant, invitem a entendre aquest apartat com un espai on hem reflectit les impressions inicials d'aquesta fase qualitativa de la recerca i que completarem i valorarem amb

major detall en la trobada. S'ha organitzat la informació atenent als diversos àmbits recollits a l'apartat de metodologia:

- Valoració de la pròpia identitat lingüística
- Autoestima
- Actituds cap al valencià i ús
- Diversitat lingüística de l'aula: consciència, acceptació i interès
- Manifestacions respecte a l'alteritat
- Reflexions lingüístiques

El primer àmbit en el qual ens hem fixat ha estat la **valoració de la pròpia identitat lingüística** per part de l'alumnat al·lòglot. En aquest sentit, és paradigmàtica la reacció dels xiquets de 6è en adonar-se que els qüestionaris dirigits als pares que els lliurava el mestre estaven en la seua llengua familiar. La sorpresa va donar pas de seguida a una alegria que van compartir amb els seus companys de llengua amb comentaris en veu baixa. La decisió de traduir els qüestionaris ha estat, doncs, fins i tot més positiva del que pensàvem, perquè ha estat una manera d'afirmar amb fets, des de l'inici del projecte, que les llengües pròpies tenen importància per al docent.

Continuant en aquest àmbit, la proposta que els alumnes dels cursos inferiors han rebut de les docents ha estat la de compartir amb els companys relats complets en la llengua pròpia, una situació en la qual no s'havien trobat mai amb anterioritat. Aquest context desconegut per a ells ha fet que afloren reaccions o manifestacions relacionades amb la pròpia identitat lingüística i amb l'**autoestima**. Sembla que als xiquets els agrada explicar les seues històries personals al companys i, tot i que el fet de parlar en públic de vegades els fa vergonya, les seues reaccions demostren que se senten a gust en el seu paper d'experts/protagonistes, com ara quan Yas mostra el text escrit en àrab per a mare i explica que ell ha escrit el seu nom o And somriu emocionada quan la seua germana Mic comença a llegir un conte en romanès. El protagonisme es trasllada de forma automàtica també a la resta de xiquets que comparteixen llengua amb aquell que fa la presentació. En aquests casos, en general els xiquets solen expressar amb emoció que ells també parlen aquella llengua o que ells sí que entenen el que està dient. També és habitual observar xiquets que tradueixen al company del costat el relat oral del seu amic en la llengua que comparteixen.

En el cas de l'alumnat de 6è, els textos són individuals. El mestre els deixa triar la llengua per a fer el primer text i això ens dona l'oportunitat de veure en quina posició es troba la llengua familiar dins del repertori de l'alumnat. La tònica general de la classe és triar la llengua familiar i tenen clar des del principi qui els ajudarà, tot i que reconeixen que s'expressen millor en castellà:

Exemple 1

Mestra: Tu ho entens tot. (A diferència del que li passa a la protagonista del text d'exemple).

Xiquet 2: A veces no.

Xiquet 1: No?

Xiquet 2: (referint-se al seu propi pare): Cuando dice cosas árabe-árabe.

Exemple 2

Jam: He puesto “El àrab, l’entenc bé”.*

Mestra: Què es el que millor entens?

Jam: Castellano y valenciano.

Mestra: Però quina millor?

Jam: Castellano.

No obstant això, també trobem algun cas de xiquet al·lòglot que inicialment no es planteja la possibilitat de fer servir la seua llengua familiar:

Exemple 3

Mestre: En quines llengües escriuràs?

Jam: Castellà i valencià.

Mestre: Però tu tens algú que sap escriure àrab a casa.

[El xiquet dubta, però quan el mestre li pregunta qui l’ajudarà diu que sa mare.]

De moment, en les observacions no s’han trobat manifestacions expressives d’**actituds cap al valencià**, però sí que s’han pogut recollir nombroses mostres del seu ús que ens ajuden a completar el mapa del repertori personal de cada xiquet i dels usos lingüístics a l’aula. Així, tal i com s’ha vist en els resultats dels qüestionaris, la majoria dels xiquets únicament parla valencià amb els mestres i els companys valencianoparlants. Fins i tot aquests últims de vegades es passen al castellà a l’hora de contestar preguntes que els fan.

Una de les sessions a 6è va consistir en la lectura i revisió del text sobre les llengües familiars en parelles. Els diàlegs entre companys es duïen a terme majoritàriament en castellà, fins i tot entre l’alumnat al·lòglot, excepte en els casos en què ambdós xiquets foren valencianoparlants. En canvi, quan se’ls dirigeix el mestre, solen usar el valencià per a les respostes.

Pel que fa a l’alumnat més jove (2n i P5), les exposicions orals de l’alumnat al·lòglot observat solen ser majoritàriament en castellà, tot i que utilitzen vocabulari i expressions en valencià, la qual cosa mostra que estan en la fase inicial de l’aprenentatge de la llengua minoritzada:

Exemple 4

And (romanesa, P5): Sí, porque el llop dice... [...] Está al lado del rellotge.

Mig (xinés, 2n): Yo tengo dos germans.

Pel que fa a la **diversitat lingüística de l'aula**, hem classificat tres àmbits relacionats: d'una banda, la **consciència** que en tenen els xiquets i les xiquetes; d'altra banda, l'interés o la falta d'**interés** per les diverses llengües de l'aula i, finalment, l'**acceptació** o no d'aquest multilingüisme. Tant en els qüestionaris com en les observacions, ha quedat clar que l'alumnat sí que és conscient de la diversitat lingüística, sap en general quines llengües parlen els seus companys i ho accepta amb tota naturalitat. Així, Moh (6è), en identificar l'àrab en el qüestionari per als pares que li dona el mestre, es gira cap a una companya d'origen romanés i li pregunta: *¿El tuyo está en rumanés?* A P5, en acabar la presentació d'un company, la mestra els pregunta sobre les llengües que cadascú parla a casa. Mentre els xiquets van fent la presentació, hi ha companys que s'avancen i ja diuen qui parla què. En una altra sessió, dues xiquetes de 6è expliquen a la investigadora (A) el seu repertori lingüístic i la diversitat de l'aula amb algun detall sobre l'ús que en fan els seus companys:

Exemple 5

Na: Castellà, inglés i valencià, y ya está. Y el català.

Me: Ma mare escolta La Riera en català.

A: I ací a classe?

Na: Árabe, pero no lo escuchamos mucho.

[...]

A: I no es parlen altres llengües, a classe?

Na: Solo está Radu, que habla rumano, pero no lo habla.

Me: La hablan sus padres.

En els següents exemples s'observa com solen associar diversitat lingüística i diversitat de procedència:

Exemple 6:

Kar: El meu viatge a Espanya. El meu futur. L'escriré en anglés i valencià.

Xiqueta 2: Podries fer-ho en anglés i en argentí?

Kar: [es posa les mans al cap] No és una llengua.

Xiqueta 2: Vale, vale.

Exemple 7:

Mestre: En quines llengües faràs el text?

Kev: Encara no ho he pensat.

Jam: En colombià.

L'interés per altres llengües s'evidencia en diversos exemples, com ara la reacció quan un alumne xinès de 2n comença a parlar en la seua llengua. Els companys xiuxiuegen

“En chino, en chino!” durant la primera part de la seua exposició. Posteriorment, quan acaba el discurs, s’interessen per la llengua:

Exemple 8:

Xiquet 1: ¿Es difícil?

Mig: Es como dibujos.

A P5, quan el company d’origen marroquí els mostra el relat escrit per sa mare i com ell ha escrit el propi nom, tots els xiquets de la classe s’interessen per l’escriptura àrab i demanen a la mare de Yas que els escriga els seus noms en àrab a la pissarra. No obstant aquest interès, s’observa com als xiquets més menuts (P5) els costa mantindre l’atenció durant el relat en una llengua que no entenen i expressen obertament que no entenen el discurs. Per contra, els alumnes de 2n ja escolten amb atenció els relats al complet i s’interessen, en acabar, pel contingut, reclamant-ne la traducció als companys.

En aquest entorn amb un elevat contacte amb realitats culturals i lingüístiques diverses ens interessava trobar **manifestacions concretes respecte a l’alteritat**. Tot i la consciència i acceptació de què parlàvem abans, algunes d’aquestes manifestacions denoten un cert distanciament amb l’altre. A 2n, quan la companya romanesa comença a explicar el conte en romanès, alguns xiquets li pregunten: *“¿Que no sabes hablar?”* En una altra ocasió, durant una conversa sobre les llengües de l’aula amb dues xiquetes de 6è, aquestes descriuen l’escriptura àrab com “estranya”. En aquest exemple és interessant observar el grau de coneixement que tenen sobre l’escriptura àrab i la seua direccionalitat:

Exemple 9:

A: I sabeu com s’escriu?

Me: Sí, raro!

A: Per què?

Na: Porque se escribe así, desde aquí [assenyala el marge dret del ful] y con símbolos.

Ne: Así, con símbolos.

Finalment, hem trobat diverses manifestacions de **reflexió lingüística**, com ara una consciència respecte al propi domini de diverses habilitats (*Sé escribir poco en chino. Y hablar mucho en chino*) o de diverses varietats de la llengua pròpia:

Exemple 10:

Xiqueta: “Parlo” és “parle”?

[...]

Neu: L’estàs copiant?

Gem: Estic canviant les paraules: valencià i català.

Neu: Català? Tu quan parles català?

Gem: Només amb tu.

Neu: Però tu parles valencià.

[...]

Neu: Quina mania, que tu parles valencià! Tu dius “noia”?

També s’observen alguns casos de reflexions interlingüístiques:

Exemple 11:

Xiqueta 1: [Quan escolta com saluda un xiquet que parla portugués en un vídeo] El portugués és el valencià?

Xiqueta 2: Se pareix a la nostra.

Xiqueta 1: És que com havien dit “bon dia”...

Mestre: Ara veurem com s’escriu.

[Més tard, quan observen la transcripció del vídeo, un xiquet es gira i exclama]

Xiquet 3: ¡ “Bom”! ¡ “Bom” va con eme!

O l’activació de la intercomprensió amb llengües properes:

Exemple 12:

Xiquet 3: Jo sí que ho entenc encara que estiga en “rumano”.

Mestra: Ací n’hi ha molts que ho han entès, encara que estiguera en romanés.

Xiquet 1: Yo un poquito.

És habitual, a més, la recerca de cognats (“*Vampir*” [en romanès] es “*vampiro*”). A P5, aquesta estratègia s’inicia amb la intervenció de la mestra:

Exemple 13:

Mestra: A què vos recorda la paraula “capra”? [Els xiquets no responen] No vos recorda un animallet?

Xiquets: Vaca! Cabra! Abracadabra pata de cabra!

A partir d’aquest moment, quan la mestra ja ha encetat el mecanisme de comparació entre les llengües, els xiquets van buscant altres paraules que els resulten similars (- “**canixo datu*” -Una canica!).

En aquest estadi de la recerca, no hem trobat cap mostra en què l’alumnat utilitze la llengua pròpia com a recurs cognitiu. Entenem que aquest ús es pot donar més probablement en les situacions del treball explícit de traducció dels textos, que encara no s’han donat a 6è i a 2n.

D’altra banda, tampoc s’han analitzat encara les estratègies didàctiques per aconseguir el foment de la interculturalitat a l’aula, però com demostra l’últim exemple d’aquest apartat, els mestres i les mestres sí que despleguen alguns mecanismes, que presentarem en una fase més avançada de la recerca.

Igualment, no hem volgut incloure cap apartat de conclusions per tal com la recerca es troba encara en curs.

Bibliografia citada

Cambra Giné, M.; Palou Sangrà, J. (2007). “Creencias, representaciones y saberes de los profesores de lenguas en las nuevas situaciones plurilingües escolares de Cataluña”, *Cultura y Educación: Revista de teoría, investigación y práctica*, Vol. 19, Nº 2, 149-163.

Cummins, J. (2001). *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society*. 2nd Edition. Los Angeles: California Association for Bilingual Education.

Cummins, J.; Early, M. (Eds.). (2011). *Identity texts: The collaborative creation of power in multilingual schools*. Stoke on Trent, England: Trentham Books.

Cummins, J.; Bismilla, V.; Chow, P.; Cohen, S.; Giampapa, F.; Leoni, L.; Sandhu, P.; Sastri, P. (2005). “Affirming Identity in Multilingual Classrooms”, *The Whole Child*, Volume 63, Number 1, 38-43.

Esteban Guitart, M.; Vila Mendiburu, I. (2013). “La modificación de las creencias sobre las familias de origen inmigrante por parte de docentes después de participar en el proyecto educativo ‘fondos de conocimiento’.”, *Cultura y Educación: Revista de teoría, investigación y práctica*, Vol. 25, Nº 2, 241-254.

García, O.; Sylvan, C. (2011). “Pedagogies and practices in multilingual classrooms: Singularities in pluralities.” *Modern Language Journal*, 95, 385–400.

McMillan, J. H. i Schumacher, S. (2001). *Research in education: A conceptual introduction*. Nova York: Addison Wesley Longman.

Oller, J., & Vila, I. (2011). Interdependencia entre conocimiento de catalán y castellano y efectos de la lengua familiar en la adquisición de las lenguas escolares. *Cultura Y Educación*, 23(1), 3–22. <http://doi.org/10.1174/113564011794728588>

Siqués Jofré, C.; Perera, S.; Vila Mendiburu, I. (2012). “Variables implicadas en la adquisición del catalán en las aulas de acogida de educación primaria de Cataluña. Un estudio empírico”, *Anales de psicología*, Vol. 28, Nº. 2, 444-456.

Stille, S.; Cummins, J. (2013). “Foundation for learning: Engaging plurilingual students' linguistic repertoires in the elementary classroom” - *TESOL Quarterly*. Noguerol, A. (2006). El programa Evlang en sociedades multilingües, el ejemplo de Cataluña. In H. Muñoz (Ed.), *Lenguas y educación en fenómenos multiculturales* (pp. 373–398). México: Universidad Autónoma Metropolitana-Iztapalapa.

Oller, J., & Vila, I. (2011). Interdependencia entre conocimiento de catalán y castellano y efectos de la lengua familiar en la adquisición de las lenguas escolares. *Cultura Y Educación*, 23(1), 3–22. <http://doi.org/10.1174/113564011794728588>

Robson, C. (2002). *Real world research: a resource for social scientists and practitioner-researchers*. Oxford/Madden, Mass.: Blackwell Publishers.

Thomas, W. P., & Collier, V. P. (2002). *A national study of school effectiveness for language minority students' long-term academic achievement*. Santa Cruz and Washington.

Retrieved from
<http://www.usc.edu/dept/education/CMMR/CollierThomasExReport.pdf>

Vila, I. (2002). *Reflexiones sobre interculturalidad*, *Mugak*, 21(4)

Annex 1: Qüestionari sobre l'ús de les llengües familiars (Docents)

Llengües de casa, llengües d'escola: enquesta mestres

Gràcies per col·laborar amb nosaltres. Us deixem ací les definicions d'alguns conceptes que es repetiran al llarg de l'enquesta.

Alumnat al·lòglot: Alumnat que prové de famílies on es parla una llengua no present en la nostra societat (castellà o valencià). Llengua familiar: La llengua d'origen de la família d'aquest alumnat.

L'enquesta està dividida en tres grans àmbits. Les respostes estan totes estructurades en una escala graduada d'1 a 5, des de "molt en desacord" a "molt d'acord". Així, 1=molt en desacord, 2=en desacord, 3=ni d'acord ni en desacord, 4=d'acord, 5=molt d'acord. Abans, us sol·licitem una mica d'informació del vostre perfil.

Nom

Especialitat

Anys d'experiència com a docent

Anys d'experiència com a docent d'alumnat al·lòglot

Has rebut formació específica per treballar amb alumnat al·lòglot?

- ☐ Sí
- ☐ No

En cas de resposta afirmativa, quina formació?

En els últims deu anys, quin ha sigut el percentatge màxim d'alumnat al·lòglot que has tingut en una aula?

DIVERSITAT CULTURAL I LINGÜÍSTICA

1.1. La presència d'alumnat al·lòglot a l'aula beneficia tots els estudiants

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

1.2. Mantindre la llengua familiar és molt difícil d'aconseguir en la nostra societat

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

2.1. Em suposa un major esforç gestionar una aula amb majoria d'alumnat al·lòglot que una amb minoria d'alumnat al·lòglot

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

2.2. La meua autoconfiança com a mestre/a augmenta quan treballo amb alumnat al·lòglot.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord
------------------	-------------	------------	---------	--------------

2.3. Em veig capaç d'ensenyar alumnat que no parla valencià /castellà.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

MANTENIMENT DE LA LLENGUA FAMILIAR

3.1. El fet de dominar la seua llengua familiar ajuda l'alumnat al·lòglot a desenvolupar-se socialment.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

3.2. Dominar la llengua familiar ajuda l'alumnat al·lòglot a progressar acadèmicament en les àrees no lingüístiques.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

3.3. L'ús freqüent de la llengua familiar pot influir negativament en l'aprenentatge del valencià.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

3.4. Mantindre la llengua familiar és clau per enfortir els llaços familiars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

3.5. El fet de conèixer la seua llengua familiar és important per tal que l'alumnat al·lòglot desenvolupe la seua identitat.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.1. El manteniment de la llengua familiar és responsabilitat de la família.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.2. El manteniment de la llengua familiar és responsabilitat de l'escola.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.3. L'ensenyament a l'escola de la llengua familiar resulta beneficiós per tal que l'alumnat aprenga valencià.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.4. Les escoles tenen recursos suficients per tal d'ajudar l'alumnat a mantindre la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.5. Un xiquet o xiqueta que està aprenent valencià hauria de treballar a l'aula només en aquesta llengua per tal d'aprendre-la millor.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.5. Els mestres haurien d'animar l'alumnat a mantindre la seua llengua familiar (tant a l'aula com a casa).

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.6. La llengua familiar de l'alumnat al·lòglot s'hauria d'utilitzar en les salutacions i els comiats, expressions de cortesia, cançons i altres moments puntuals de la vida de l'aula.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.7. Els i les mestres han de proporcionar moments perquè tots els estudiants utilitzen la llengua pròpia dins de l'aula per al desenvolupament d'activitats curriculars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4.8. El treball per grups lingüístics a l'aula (activitats en què cada alumne treballa amb els companys o companyes amb qui comparteix la llengua familiar) pot afectar a la cohesió del grup-classe.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

5.1. Els materials d'aula s'haurien de proporcionar a l'alumnat al·lòglot en la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

5.2. És una bona pràctica simplificar, reduir o modificar les tasques per a l'alumnat al·lòtlot fins que no domine la llengua d'escolarització.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

5.3. L'alumnat al·lòtlot no s'hauria d'incorporar a l'aula principal fins que siga capaç d'aprendre a eixe nivell.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

5.4. A l'hora d'avaluar el treball de l'estudiantat, el mestre o la mestra ha de fer servir els mateixos paràmetres per a tots, inclòs l'alumnat al·lòtlot.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

6.1. Quan l'alumnat nouvingut es comunica amb fluïdesa amb els companys en un context lúdic, entenc que ja es pot comunicar amb normalitat dins de l'aula.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

6.2. Un/a xiquet/a que sap llegir i escriure en la seua llengua familiar aprendrà valencià d'una manera més ràpida (que aquell que no llig i escriu en la seua llengua).

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

7.1. La presència d'alumnat al·lòtlot a l'aula millora l'aprenentatge del valencià en l'alumnat valencianoparlant

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

7.2. Conèixer expressions, cançons populars i vocabulari habitual de l'aula en les llengües familiars dels companys millora l'aprenentatge del valencià en l'alumnat valencianoparlant

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

7.3. El treball en projectes didàctics que impliquen l'ús de les altres llengües de l'aula millora l'aprenentatge del valencià en l'alumnat valencianoparlant

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

PRÀCTICA MULTILINGÜE A L'AULA

8.1. Em preocupe per aprendre elements de les llengües i les cultures dels meus alumnes.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.2. Quan faig classe, done la mateixa importància i valor que l'alumnat conega tant el valencià com la llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.3. Explique al meu alumnat com d'important és mantindre la llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.4. Permet l'alumnat utilitzar la seua llengua familiar a l'hora de realitzar tasques a l'aula.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.5. Prepare projectes o activitats en les quals és necessari l'ús de la llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.6. La llengua i cultura familiars són presents a l'aula a través de mostres puntuals (com ara cançons, salutacions, exposicions d'indumentària o alimentació).

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8.9. Proporcione a l'alumnat al·lòglot materials d'aula en la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

9.1. Aconselle als pares que parlen als seus fills en valencià a casa per a així ajudar-los a que el dominen més prompte.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

9.2. Aconselle als pares que parlen als seus fills en la llengua familiar a casa per a així ajudar-los a que dominen el valencià més prompte.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

9.3. Parle amb els pares sobre quina estratègia seguir per tal que els seus fills aprenguen valencià i alhora mantinguen la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

9.4. Anime els pares a participar en l'aula utilitzant la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

10.1. Els mestres no cal que s'especialitzen en l'ensenyament del valencià com a llengua estrangera. El sentit comú i les bones intencions són suficients.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

10.2. Em considere ben format per tal de treballar amb alumnat al·lòglot.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

10.3. M'agradaria rebre més formació per tal de treballar amb alumnat al·lòglot.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

Annex 2: Qüestionari sobre l'ús de les llengües familiars (Pares)

NOM DEL SEU FILL/FILLA (SENSE COGNOMS): _____

1. La llengua o llengües que parlem a casa són... (subratlla les que parleu):

valencià, castellà, àrab, romanés, xinés, wòlof, anglés, francès, romaní, caló...

Altres. Quines? _____

2. Fora de casa, davant de persones que no parlen la nostra llengua familiar, canviem de llengua

1	2	3	4	5
Mai	Quasi mai	De vegades	Quasi sempre	Sempre

3. M'esforce perquè els meus fills i les meues filles coneguin la llengua i la cultura familiars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

4. Crec que els/les meus/es fills/es haurien de poder practicar la llengua familiar a l'escola.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

5. És important que els/les meus/es fills/es aprenguen valencià.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

6. Animar els xiquets i les xiquetes a mantindre la llengua familiar pot dificultar que s'adapten a la societat.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

7. Dominar la seua llengua familiar ajuda el/la meu/a fill/a a progressar a l'escola.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

8. L'ús freqüent de la llengua familiar/materna pot interferir en l'aprenentatge del valencià y el castellà.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

9. Mantindre la llengua familiar/materna és clau per enfortir els vincles familiars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

10. Conèixer la llengua familiar pròpia és important perquè el/la meu/a fill/a desenvolupe la seua identitat.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

11. El/La meu/a fill/a valora la seua llengua i cultura familiars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

12. Parlem amb el mestre o la mestra sobre quina estratègia seguir perquè els/les nostres fills/es aprenguen valencià i alhora mantinguen la seua llengua familiar.

1	2	3	4	5
Mai	Quasi mai	De vegades	Quasi sempre	Sempre

13. El mestre/la mestra ens anima a participar a l'aula utilitzant la nostra llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

14. M'agradaria que es feren més activitats a l'aula relacionades con les llengües familiars.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

15. Estaria disposat/ada a participar en activitats de la classe o l'escola dels/les meus/es fills/es parlant la llengua familiar.

1	2	3	4	5
Molt en desacord	En desacord	Indiferent	D'acord	Molt d'acord

Annex 3: Qüestionari sobre l'ús de les llengües familiars (Primària)

1. Quan estàs a casa, parles

LLENGUA		AMB QUI
Valencià	Sempre / De vegades / Mai	
Castellà	Sempre / De vegades / Mai	
La llengua de la meua família	Sempre / De vegades / Mai	

2. Quan estàs a l'escola, parles

LLENGUA		AMB QUI
Valencià	Sempre / De vegades / Mai	
Castellà	Sempre / De vegades / Mai	
La llengua de la meua família	Sempre / De vegades / Mai	

3. Quina llengua prefereixes parlar amb els teus pares i familiars. Marca amb una X totes les llengües que parles amb cadascun d'ells

	Llengua familiar	Castellà	Valencià
Ton pare			
Ta mare			
Els teus germans			
Els teus oncles			
Els teus cosins			
Els teus avis			

4. Coneixes quines llengües parlen els teus companys i les teues companyes a sa casa? (Encercla totes les que conegues)

valencià - castellà - anglés - xinés - àrab - romanés - alemany - rus - francès – grec

Altres. Quines? _____

5. T'agrada parlar la teua llengua familiar davant dels teus companys i la mestra o el mestre?

Sí / No

6. T'agrada que s'utilitze la teua llengua familiar a classe?

Sí / No

7. T'agrada conèixer paraules en les llengües dels companys?

Sí / No

8. T'agrada conèixer la cultura i les tradicions dels companys?

Sí / No

9. T'agrada o t'agradaria que vinga algú de la teua família a classe per a parlar o fer alguna activitat en la teua llengua familiar?

Sí / No

10. T'agrada compartir la teua cultura amb la mestra o el mestre i els companys?

Sí / No

11. T'agrada parlar valencià?

Sí / No

12. T'agrada parlar castellà?

Sí / No